

Бідюкова Анна Олександрівна, студент 1 курсу факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка;

Науковий керівник: Пожидаєва М. А., доцент кафедри публічного та приватного права Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат юридичних наук, доцент

РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОСУДДЯ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ ПОСИЛЕННЯ ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН

Одним з пріоритетів правової політики України є судова реформа, яка здійснюється сьогодні в Україні і спрямована, в першу чергу, на посилення гарантій прав та свобод людини і громадянина. На сучасному етапі розвитку нашої держави виникає необхідність у підвищенні ефективності діяльності судових органів, подоланні корупції у судовій системі та відновлення довіри до неї серед суспільства шляхом формування нової правової бази у даній сфері, формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо цього.

Так, процес інтеграції України в Європейський Союз, що розпочався і триває, передбачає повне реформування правової системи на основі стандартів, що сформувалися на загальноєвропейському рівні [1, с. 169]. Саме судовій гілці влади треба приділити більше уваги, бо діяльності судів належить вирішальна роль у формуванні європейського правового простору.

Потреба модернізації правової системи України задля забезпечення можливості її ефективного функціонування актуалізує процес реформування правосуддя, що зараз і відбувається. З 30 вересня 2016 року набули чинності внесені до Конституції України зміни щодо правосуддя, а також переважна більшість статей у новій редакції Закону України «Про судоустрій та статус суддів». У зв'язку з цим виникає питання, чи справді судова реформа унеможливить залежність суддів від олігархів та політиків, зв'язок корупційних верхівок у судовій діяльності? Оскільки, перш за все, діяльність суддів повинна

підпорядковуватись одному з найважливіших принципів справи - захисту прав і свобод людини, що дасть змогу здійснювати свої повноваження «через призму соціальних потреб», як зазначив Голова Верховного Суду України (далі - ВСУ) Я. М. Романюк [2, с.10].

На підставі аналізу зазначених вище нових нормативно - правових актів слід вказати, що на краще змінюється порядок призначення суддів: Указ Президента України буде формальною дією, бо суддя буде призначатись безстроково за поданням Вищої ради правосуддя (далі - ВРП) у порядку, встановленому законом. Але поки ще ця рада не сформувалась, її повноваження виконує Вища рада юстиції, повноваження членів якої не можуть тривати довше, ніж до 30 квітня 2019 року.

Також слід зауважити, що передбачені законом повноваження ВРП позбавлять впливу виконавчої влади на її діяльність. Так, ВРП зможе:

- вносити подання стосовно призначення суддів;
- ухвалювати рішення про звільнення судді чи порушення ним або прокурором вимог (несумісності);
- надавати згоду щодо затримання під варту судді;
- ухвалювати рішення стосовно тимчасового відсторонення судді від повноважень;
- ухвалювати рішення про переведення судді з одного суду до іншого.

Отже, нові підстави для звільнення судді надають ВРП роль головного органу у питанні суддівської кар'єри, притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів, що дає змогу стати незалежним інститутом забезпечення судової влади [3, 4].

Потребує уваги й аналіз скарг на дії суддів, що в наш час стає все більш актуальним. Як зазначив Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі - ВККС України) С. Ю. Козьяков, у ВККС України на розгляді знаходяться понад 11 тисяч скарг на дії суддів, які поповнюються кожного місяця [5]. Саме зловживання прав скаржників повинні бути ліквідовані. Неможливо не звернути увагу на те, що сьогодні існує «залежність судової влади від інших гілок влади, - як ствердив заступник Глави Адміністрації Президента України О. В. Філатов, - понад 700 суддів, які вже більше ніж рік

чекають призначення Верховною Радою України безстроково, не призначаються та не здійснюють правосуддя» [6, с. 20]. На нашу думку, це значно обґрунтовує необхідність існування нового незалежного органу ВРП.

Поряд з розкритими вище перевагами судової реформи, потрібно вказати і на окремі її недоліки.

Так, незважаючи на одну з поставлених цілей реформи - це створення Антикорупційного суду, терміни його формування та повноваження цього органу не існують, його статус не містить гарантій незалежності та неупередженості [7]. Як зауважив Голова ВСУ: «Поки що ми боремося з наслідками корупції, а не з її причинами» [2, с. 12]. Погоджуючись з такою думкою, слід зазначити, що процес боротьби з корупцією буде тривати необмежений час, доки з корінням не будуть ліквідовані витoki цієї проблеми сьогодення.

На жаль, на сьогодні немає нового процесуального законодавства, за яким має працювати ВСУ, а також процесуальні механізми не є досконалими для ефективної роботи правосуддя. Громадяни не мають ефективного впливу на добір (оцінювання) суддів, бо склад кваліфікаційної комісії більшає, але не за рахунок громадськості [5]. Судді, які були призначені на 5 років ще за часів колишнього президента, будуть складати кваліфікаційний конкурс, а не конкурсний відбір для безстрокового призначення, що ставить під сумнів справедливість цього процесу [3].

Але, підсумовуючи викладене вище, можна зробити загальний позитивний висновок, що судова реформа надає можливість змінити на краще судову гілку влади. Перехід до триланкової системи судів допоможить поліпшити становище суддів. Саме конкурси, а не призначення чи/та бажання політиків, стануть фундаментом принципів судової етики. На наш погляд, запровадження нових підходів щодо визначення розміру заробітної плати новопризначеним суддям унеможливилюватиме корупцію. Отже, реформа судоустрою та правосуддя у цілому змінить на європейський лад становище суддів, що дасть неабиякий поштовх до модернізації нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стандарти європейського врядування : навч. посіб. / авт. кол.: І. А. Грицяк, О. Ю. Оржель, С. М. Гладкова та ін.; за заг. ред. І. А. Грицяка. - К.: НАДУ, 2011. - 184 с.

2. Романюк Я. Судова реформа в Україні: погляди на ефективність правосуддя через призму соціальних потреб / Я. Романюк // IV Судово-правовий форум «Судова реформа: стан та напрями розвитку». - Юридична практика. - 2016. - 17-18 березня - С. 9-15.

3. Старт судової реформи: 10 ключових новацій. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/09/160929_justice_judiciary_reform_vc

4. Проект Закону України «Про Вищу раду правосуддя». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.vru.gov.ua/news/1679>

5. Матеріали V з'їзду суддів України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://court.gov.ua/969076/67856767/>

6. Філатов О. Основні новації конституційного етапу судової реформи / О. Філатов // IV Судово-правовий форум «Судова реформа: стан та напрями розвитку». - Юридична практика. - 2016. - 17-18 березня - С. 19-21.

7. Кириченко Ю. Зміни до Конституції, що запускають судову реформу. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2016/09/30/7122226/>